

♦ יום ראשון י"ח כסלו ♦

לז (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ פְּנֵעוֹן:

א ויטיב יעקב בארעא תותבות אבוהי בארעא דקנען:

כ"ט"א וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב וְגו' • אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורי, פרש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארצה, כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח: פלוני הוליד את פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם מממשש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה, הוא משליף את הצרורות מידו ונוטל המרגלית. (דבר אחר: וישוב יעקב, הפשטני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה: אנה יבנס כל הפשתן הזה? הנה פתח אחד משיב לו: יניצן אחד יוצא ממפוחי שלך, ששורף את כלו, כך יעקב, ראה כל האלופים הפתוחים למעלה, תמה ואמר: מי יכל לכבש את בלן? מה פתיב למשה? אלה תלדות יעקב, יוסף, וכתוב: "והנה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה ובית עשו לקש", ניצון יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כלם, ברש"י (שן) • אבן עזרא

(ב) אֵלֶּה תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְעֵ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת־אָחִיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בְּלָהָה וְאֶת־בְּנֵי זְלֶפְחָה נְשֵׂי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דַּבְתָּם רָעָה אֶל־אָבִיהֶם:

ב אליו תולדת יעקב יוסף בר שבע עשר שנים (פד) הנה רעי עם אחוהי בענא והוא מרבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אבוהי ואיתי יוסף ות דבהון פישא לנת אבוהון:

כ"ט"ב אֵלֶּה תְּלֻדֹת יַעֲקֹב • ואלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב. סבה ראשונה: "יוסף בן־שבע־עשרה וגו'", על ידי זה, נתגלגלו וירדו למצרים, זהו אחר ישוב פשוטו של מקרא, להיות "דבר דבור על אפניו". ומדרש אגדה דורש: תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים: אחת, שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לכן אלא ברחל, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שארע ליעקב ארע ליוסף: זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה. ועוד נדרש בו: "וישב", בקש יעקב לישב בשלחה, קפץ עליו רגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלחה, אמר הקדוש ברוך הוא: 'לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא מבקשים לישב בשלחה בעולם הזה'?. והוא נער • שהיה עושה מצוה נערו: מתקן בשערו, מממשש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה. את־בני בלהה • כלומר, ורגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרן. את־דבתם רעה • כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה, הנה מגיד לאביו: שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בכני השפחות לקרותן 'עבדים', וחשודים על העריות. ובשלישית לקה: על אבר מן החי: 'וישחטו שעיר עזים' במקירתו ולא אכלוהו חי, ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם 'עבדים': 'לעבד נמפר יוסף', ועל העריות שספר עליהם: 'ותשא אשת אדניו וגו'". דבתם • כל לשון דבה פרלי"ץ בלע"ז, כל מה שהיה יכל לדבר בהם רעה, הנה מספר. דבה • לשון: (שיר השירים ז) "דובב שפתי ישנים".

- נקודות משיחות קודש - (2קוטי שיחות 2 עמ' 177)

קפץ עליו רגזו של יוסף (רש"י לז, ב) לכאורה, איך אפשר לומר שסבת רגזו של יוסף היא רצונו של יעקב לישב בשלחה - והרי ירדתו של יוסף למצרים היתה הכרחית, כדי שתתקיים גלות מצרים. זאת ועוד: יעקב הרי נענש בפרידה מיוסף על שלא כבד את אביו במשך כ"ב שנה. ויש לומר, שכדי לאפשר גלות מצרים ולהעניש את יעקב, די בעצם הפרידה בין יעקב ליוסף, ולא היה צורך שיעקב לא ידע במשך כל התקופה אם בנו חי. ותוספת צער זו (רגזו של יוסף) באה לו מצד רצונו לשבת בשלחה. אבן עזרא

(ג) וַיִּשְׂרְאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו כִּי־בָן־זִקְנִים הוּא לֹא וַעֲשֵׂה לוֹ בְּתֻנֶת פָּסִים:

ג וישראל רחם את יוסף מכל בנוהי ארי בר חכים הוא לא ועבד לה בתונא דפסי:

כ"ט"ג בן־זקנים • שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם: 'בר חכים הוא לה', כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר

אבן עזרא על התורה

א וישב. הזכיר שאלופי עשו ישבו בהר שעיר, ויעקב ישב בארץ הנבחרת. והטעם אלה תולדות יעקב, אלו המארכות שארעו לו, והמקרים שבאו עליו, מגזרת מה ילד יום: ב והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה.